

Hallitusneuvos

Eero Koskenniemi

ALKUPERÄISTÄ 13.8.2021 TEHTYÄ VALTIONEUVOSTON YLEISISTUNNON PÄÄTÖSTÄ TÄYDENTÄVÄ VALTIONEUVOSTON YLEISISTUNNON PÄÄTÖS SUOMEN KABULIN-EDUSTUSTON ASEMAMAASTA PALKATTUJEN JA MUIDEN RYHMIEN OTTAMISESTA SUOMEEN

Ulkomaalaislain 93 §:n mukaan valtioneuvosto voi yleisistunnossaan päättää ulkomaalaisten ottamisesta Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi. Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi valmistellaan yhteistyössä sisäministeriön, ulkoministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön kesken. Valtioneuvoston yleisistunnossa 13.8.2021 päätettiin ottaa Suomeen ulkomaalaislain 93 §:n mukaan yhteensä 130 henkilöä erityisellä humanitaarisella perusteella.

Afganistanin tilanne on kärjistymässä Talibanin valtaannousuun. Kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuneille valtioille työskennelleisiin afgaaneihin voi tällöin kohdistua merkittävä kostotoimenpiteiden uhka johtuen heidän suhteestaan näihin työnantajavaltioihin. Suomi on osallistunut Naton ISAF- ja RSM-operaatioihin, ja siten uhan arvioidaan kohdistuvan myös Suomen valtiolle työskenteleviin tai työskennelleisiin henkilöihin. Esityksen lähtökohtana on näkemys siitä, että Suomen valtiolla on ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:ssä tarkoitettu erityinen humanitaarinen peruste ottaa maahan niitä henkilöitä, jotka ovat vaarassa joutua tällaisten kostotoimenpiteiden kohteeksi johtuen työsuhteestaan Suomen valtioon.

Kyseessä on useiden kumppanimaiden jakama perustelu. Useilla muilla Kabulissa läsnä olevilla tai olleilla kriisinhallintatoimiin osallistuneilla mailla (esim. Norja, Tanska, Alankomaat, Saksa, Ranska, Italia, Iso-Britannia, Yhdysvallat, Kanada, Australia) on käytössä erityismekanismit sekä kriisinhallintajoukkojen että suurlähetystön palveluksessa oleville tai olleille asemamaasta palkatuille henkilöille. Useilla mailla on mahdollisuus humanitaaristen viisumien myöntämiseen harkinnanvaraisesti. Suomella ei ole aikaisempaa erityismekanismia, eikä Suomen Kabuln-edustustossa ole mahdollisuutta viisumihakemusten käsittelyyn. Suomella ei ole lainkaan käytössään kansallista viisumia. Schengenin viisumisäännöstö ei lähtökohtaisesti mahdollista viisumin myöntämistä tilanteessa, jossa henkilö aikoo pysyvästi asettua Schengen-alueelle. Siten ensisijainen keino olisi saada henkilöt suoralla lennolla Suomeen UlkL 93 § perusteella myönnettävän oleskeluluvan perusteella. Tässä tapauksessa edustusto voi kirjoittaa ko. henkilöille laissez passer -asiakirjat tarvittaessa matkustamista varten.

Sisäministeriön johtamassa poikkihallinnollisessa valmistelussa (SM, UM, TEM, PLM, Migri, VM, Supo, Rajavartiolaitos) päädyttiin esittämään Suomeen otettavaksi ensimmäisessä vaiheessa henkilöitä, jotka ovat tällä hetkellä tai ovat lähiaikoina (1.1.2021 jälkeen) olleet työsuhteessa Suomen valtioon mukaan lukien näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset. Ajallinen rajausta perustui tarpeeseen toimia mahdollisimman nopeasti, mikä mahdollistui, koska henkilöiden taustat ovat tiedossa ja peruste humanitaariselle maahan otolle on perusteltavissa nykyisen tai viimeaikaisen työsuhteen ja siihen liittyvän uhan perusteella. Aikarajauksessa huomioitiin, että henkilöiden työsuhteen päättymisestä ei ole kulunut niin kauan aikaa, että maahanottopäätös edellyttäisi tarkempaa yksilöllistä harkintaa ja henkilöiden taustojen lisäselvitystä. Lisäksi esitettiin siirrettäväksi Euroopan unionin ja puolustusliitto Naton pyyntöihin perustuen näiden järjestöjen palveluksessa olevia tai olleita henkilöitä perheenjäsenineen Suomeen. Järjestöt ovat esittäneet Suomelle pyynnön osallistua vastuunjakoon muiden valtioiden ohessa.

Sisäministeriön johtamassa poikkihallinnollisessa valmistelussa päädyttiin Afganistanin turvallisuustilanteen edelleen heikennyttyä siihen, että 13.8.2021 tehtyä päätöstä on perusteltua täydentää. Valmisteluissa on 13.8.2021 tehdyn päätöksen jälkeen ilmennyt tarve täydentää tällä hetkellä työsuhteessa Suomen valtioon olevien henkilöiden ryhmää mukaan lukien näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset edelleen yhteensä viidellä henkilöllä erityisesti perheenjäsenten tarkentuneesta määrästä johtuen. Lisäksi on ilmennyt tarve ulottaa päätös kattamaan kaikki sellaiset henkilöt, jotka ovat olleet 1.1.2016 ja 31.12.2020 välisenä aikana työsuhteessa Suomen valtioon mukaan lukien näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset, ja jotka ovat pyytäneet Suomelta maahanottoa. Näitä henkilöitä arvioidaan olevan yhteensä enintään 35 henkilöä. Kyseisten henkilöiden osalta arvioidaan kyettävän varmentamaan Suomeen otettavien henkilöiden yhteys Suomeen huomioiden maahanoton kiireinen aikataulu.

ESITYS

SM esittää poikkihallinnollisen valmistelun perusteella, että 13.8.2021 tehtyä päätöstä täydennetään uudella päätöksellä siten, että Afganistanista otetaan ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:ssä tarkoitettulla erityisellä humanitaarisella perusteella Suomeen 13.8.2021 päätettyjen yhteensä enintään 130 henkilön lisäksi yhteensä enintään 40 henkilöä, jotka ovat tai ovat olleet Afganistanissa työsuhteessa Suomen valtioon näiden samassa taloudessa asuvat muut omaiset mukaan lukien.

Päätösehdotuksen mukaiset henkilöt jakautuvat seuraavasti:

- i) Enintään 5 Suomen Kabulín-suurlähetystön nykyistä asemamaasta palkattua henkilöä näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien.
- ii) Enintään 35 Suomen Kabulín-suurlähetystön kanssa työsuhteessa 1.1.2016 ja 31.12.2020 välisenä aikana ollutta entistä asemamaasta palkattua työntekijää, jotka ovat pyytäneet Suomelta maahanottoa, näiden samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet ja täysi-ikäiset naimattomat lapset mukaan lukien.

Taloudelliset vaikutukset

Henkilöiden siirtäminen Suomeen toteutetaan valtion järjestämällä tilauslennolla. Alkuperäisessä 13.8.2021 tehdyssä päätöksessä arvioidut noin 700 000 euron kokonaiskustannukset kattavat myös alkuperäistä päätöstä täydentävän päätöksen aiheuttamat kustannukset. Kustannukset saattavat kasvaa turvallisuustilanteen heiketessä, jolloin palveluntuottajan vakuutusmaksut kasvavat. Menot katetaan valtiovarainministeriön momentilta ”28.99.96 Ennakoi-mattomat menot”. Momentin määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.